

Põimukuu
10. päiv
2023

Nummör
16 (544)

Leht mass 0,80 €

UMEA LEHT

VANA - VÖROMAA RAHVA UMAN KEELLEN LEHT

**Mamastõ miis Kaha Kaido kuts
Kaika suvõulikooli matkapäaväle**

Kae lk 2

**Suvõvõrokõsõ, kiä pidävä
Võromaad umas tõõsõs kodos**

Kae lk 3

**Kuis maamiis
liinan pettä sai**

Kae lk 4

SARAPUU KÜLLIKI PILT

Mehkamaa sai kogokunnalipu. Minevä puulpäavä peeti Mõnistõ kandin vallalidsõ Mehkamaa päivä, kon kõnõldi paiklikõst inemiisist, ettevõtmiisist ja aoluust. Edimäst kõrda näüdüti välil Mehkamaa kogokunnalippu. Lipu värmi omma sama, miä oli inneskide Mõnistõ valla lipu pääl: hõpõ, rohiliinõ ja verrev. Lipu veeren om tarvitõt Harglõ kihlkunna naisi hammõ käüsse kirja. Pildi pääl näütäs Mehkamaa kultuuriseldsi vidjäjä Roobi Katrin vahtsõt lipu, tedä tugõ tuu man paiklik naisiansambli HarMõn.

UL

Antslast saa laadaliin

Seo nädälvaihtus peetäs Antslan Hauka laata. Timahava tähüstäs laata ka juubõlit: edimäst kõrda märgiti ammõtligun laadateedüssen Hauka laada nimme aastal 1903 ja tuust saa timahava 120 aastat.

Võro liinapäavä «Koton om hää»

18.–20. põimukuuni peetäs Võro liina päivi. Võro liina asotamisõst saa timahava 239 aastakka. Kolmõ päavä sisse mahus tandsu, pillimängu, sporti, näütüisi ja hulga muud. Üle andas ka Võro

liina tiinidemärk ja muid tunnus-tuisi. Timahavatsidõ võro liinapäivi päälkiri om «Koton om hää» ja kavva mahus hulga võro keelega kõüdetüid tegemiisi.

Karilatsin tulõ Ökofestivali laata

20. põimukuul tulõ Karilatsi vabaõhmuusõdumin 17. Ökofestivali laata. Laada pääl kaubõldas õnnõ käsitüü, luudusõ- ja tervüsekaupu ja puh-ta söögiga. Laada kavan om ka kultuuriprogrammi ja ossa saa võtta esisugumaidist tüütarrist.

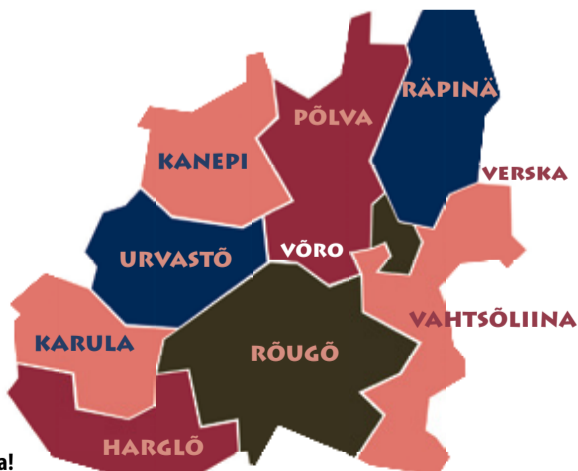
UL

LÖVVÄMI TII UMALÕ PIDOLÕ!

**Tsihiotsmisõ- ja mängopäavä. Liigumi. Mängimi. Märgotami.
Teemi tutvust tsihiotsmisõmängoga**

Saami kokko:

Võro liinan – 20.08.2023 kell 11 **Võro keskplatsi pääl**
Vahtsõliina kihlkunnan – 9.09.2023 kell 11 **Vahtsõliina rahvamaja man**
Karula kihlkunnan – 21.10.2023 kell 11 **Lüllemäe põhikooli man**
Urvastõ kihlkunnan – 11.11.2023 kell 11 **Antsla kultuurikesküsõ man**
Räpinä kihlkunnan – 9.12.2023 kell 11 **Räpinä aiakooli man**
Rõugõ kihlkunnan – 20.01.2024 kell 11 **Rõugõ rahvamaja man**
Setomaal – 3.02.2024 kell 11 **Verska kultuurikesküsõ man**
Kanepi kihlkunnan – 16.03.2024 kell 11 **Kanepi gümnaasiumi man**
Harglõ kihlkunnan – 13.04.2024 kell 11 **Harglõ maakultuurimaja man**
Põlva kihlkunnan – 18.05.2024 kell 11 **Põlva kultuurikesküsõ man**

Massulda!
Kae' mano:
umapido.ee/tsiht
facebook.com/umapido5

UMA PIDO

Pääle nakkasõ Uma Pido tsihiotsmisõ- ja mängopäavä

RAHMANI JAN

20. põimukuul nakkas Võro liinast pääle tsihiotsmisõ- ja mängopäivi sari, miä juhatas tiid tulõva aasta 1. piimakuul Põlvan Indsikurmun peetäväle Umalõ Pido.

«Inne perämäst Umma Pito teimi matkapäivi ja nuu tõiva egä kõrd uskmda hulga rahvast kokko. Seokõrd mõtlimi liikmispäaväle tsipa inämb tegemiisi: et pido teema om «Mäng», alostami ummi päivi Hainsoo Meelika iistvõtmisõl laulumängu selgesõpmisõga. Lisas saava egä päavä osalidsõ üte mõtlõmisülesandõ. Ja edesi lät päiv tsihiotsmisõga,» kõnõlõs Uma Pido kõrraldaja Tigasõ Merike.

Midä tuu tsihiotsminõ vai sis (liina)orientiirumine hindäst kujotas? «Pakumi inemiisile võimalust kaardiga umal käel Võromaad tundma oppi,» seletäs tsihiotsmisrato vällämärkjä Silla Sixten. «Annami kaardi, kon pääl omma är märgitü Võromaa kultuuriluuga kõüdetü kotussõ, miä tulõ üles löüdä, ja sääl paiga pääl om määnegi teedüs tuu kotussõ kotsilõ. Inemine pruuv kokkolepütü ao joosul löüdä üles niipallo kotussit, ku jõud. Kontrollaig om neli tunni.»

RAHMANI JANI PILT

Uma Pido kõrraldaja Tigasõ Merike ja tsihiotsmisrato vällämärkjä Silla Sixten Võro liina keskplatsi pääl. Säältsamast nakkas 20. põimukuul pääle tsihiotsmisõ- ja mängopäivi sari.

Silla Sixten ütles, et tsihiotsmisõst võiva ossa võtta nii nuu, kiä tahtva tõisõmpa võistõlda, ku ka nuu, kiä varrampa ei olõ tsihiotsmisõga tutvust tennü. «Julgustusõs om tuu, et punktõ või otsma minnä kambakõisi. Ja kõgõpäält mi õks oppami kah, kuis kaardiga ümbre kävvü. Hää, ku osaliidsil olnu kompass ütlen, a ku ei olõ, oppami ka tuud, kuis ilma saa,» seletäs tä. Ka äressumist ei olõ mõtõt

pelädä, löüd Silla Sixten ja ütles mano, et timä päält 20 aasta kogõmusõ perrä omma kõik raa pääle länü iks ilostõ ja rõõmsa meelega tagasi jõudnu.

Päält hää tujo ja rõõmsa meele, midä hindä liigutaminõ and, om tsihiotsmisõ- ja mängopäivi kõrraldajil kõvõmbilõ osavõtjilõ meelütüses viil ütts avvohind. Nuu, kiä võtva ossa vähembält säitsemest päaväst, saava Umalõ Pido priipiledi.

Säandsit liikmispäivi peetäs inne tulõvast Umma Pito kümme kõrda. Käüdäs är Võro liinan, kõigin katsan Vana-Võromaa kihlkunnan ja ütts päiv tulõ ka Setomaal Verskan. Kihlkundõ päavä omma plaanitu suurõmbin keskuisin.

Tsihiotsmisõpäivi kotsilõ saa inämb teedüst: umapido.ee/tsiht ja facebook.com/umapido5.

Seto peivä Rõsna külän tsõõriikut kuningriigi päivä

UL

Minevä puulpäavä olõ Setomaal Rõsna külän Seto kuningriik. Seo olõ joba 30. kõrd, ku üle ilma seto ja setodõ sõbra kokko tulli.

Seto kuningriigin valitas vällä Seto kuninga meistri ja setodõ parõmba asatundja. A päavä kõgõ tähtsamb osa om vahtsõ ülebsootska, Seto kuninga Peko maapäälidse asõmigu valiminõ. Timahava valiti setodõ ülebsootskas Leima Evelin.

Päält setodõ omma kuningriigi päaväst jo aastit ossa võtnu setodõ sõbra ja naabri, noidõ hulgan Vana-Võromaa rahvas uma saatkunnaga.

Seto kuningriigi vahtsõnõ ülebsootska Leima Evelin.

Võro instituudi direktri Kuuba Rainer ja dalai-laama eriesindjä Frasi Sonami ütlen Strideri Roy Tiibeti mastifi tõugu pini Nyimaga Vana-Võromaa saatkunna man. →

STRIDERI ROY PILT

Ärätagemise võim

REILIKU KALEV

Minevä aastaga 15. hainakuu pääväl kell 13 pidi olõmö Võru polikliinikun dr Sissasi Katre vastavõtul, õt kunst-hambid suuhtõ panda. Startõ Antslast 11.20 bussigõ Võru liina. Buss jõudsõ Võrulõ, ku kell õlf katõdõist läbi.

Käve läbi paarist poodist, kost õsti vähäkese söögikraami ja pannu sälläkõtti. Kuigi vastavõtuni polikliinikun õlf aigu, kandsõvõ jala minnu sinnäpoolõ.

Polikliiniku välimädsõ trepi pääl õlf naanõ, kes käege tõmmasõ minnu indä poolõ. Lätsi naasõ manu ja küsse: «Kuis saa avita?» Naanõ küsse, kas ma saa vinne keelest arru. Ütli, õt saa.

Nüüd tull vinne keelen küsümiisi nigu Vädrast saelaudu. Kuis saa Tartu sõita ja pallu maad sinnä om? Pallu Tartust Narva maad om? Mis rahvusõst õlõ? Kon ma elä? Kas naist ja latsi om?

Küsümiisi õlf viil ja viil. Sõs ütelf, õt taht Vinnemaalõ sõita, a auto pääl om rõivid ja Vinne toll võtt rõiva ärä. Tä and mullõ rõiva ja ma andku raha. Ütli, õt mul ei õlõ rõivid vaia. Ma arva, õt tä hüpnõti-siirse mu ärä.

Kõrragõ võtsõ naanõ mul käest kinni nigu susi oinal turjast ja vei mu polikliiniku trepi pääl 40 meetrit kavvõmbalõ. Kässe mul saista, esi lätsõ auto manu, mis õlf 30–40 miitre takan, ja tull tagasi kotiga, kon õllivõ seen kilekõttõ sisse pakitu rõiva.

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Nüüd võtsõ tä mu sälläkoti ja nakaõ umast kotist rõivid mu sälläkõtti ümbre laatma. Ütli kül, õt mullõ ei õlõ naid rõivid vaia ja kas rõiva ülepää sälgä pasva. Ku sälläkõttõ sai rõivid täüs, tõmmasõ tä sälläkõtti suu kinni ja ütelf, õt andku ma tälle rõividõ iist raha.

Sõs ku bussisõit õs õlõ mas-sulda, kõnõlf bussijuht, kuis ütõ bussijuht õlf mustlasõlõ andnu kõik piledimüügi raha, ku mustlanõ õlf ütelnü, õt täl om raha vaia. Mõtli tuukõrd, kuis om tuu võimalik. Nüüd õlli ma saman saisun nigu bussijuht. Võti karmant tingelpunga ja anni katõkümne-eurotsit rahatähti naasõ

kätte. Ku ma rahatähti vällä kouksõ, hiitse tä pilgu tingelpunga sisu pääle. Sis ütelf, õt andku ma suurõmbid rahatähti, kuna rõiva masva tuhat eurot.

Nii ma kouksõgi uma käega tingelpungast viis suurõmbat rahatähte vällä, a naasõ kätte õs anna. Kõrragõ krabasi naanõ rahatähist kinni, tõmmasõ rahatähte mul peost är ja raha õlfi lannü. Nüüd pandõ naanõ joosugõ auto poolõ ja kaonu tä kuun rahagõ õlfi.

Pään mõttõ õs liigu ja jala ka õs liigu vast nii minut. Olli nigu naglutõ maa külge. Täpselt õi tiäki, a är andõ koskil kuu pensioni.

Umbõs tuudaigu õlli raadiost kuulõnu, õt Paeti Urmas andõ hoiuütistõle 50 000 eurot ja õlf tuust rahast ilma jäänü. Om viil tõisi ullõ, kes uma raha omma kaotanu. Kaivada õi õlõ kellelegi, kuna raha võti tingelpungast vällä uma käega.

Taa luu oppus om sääne, et võõridõ inemiisigõ ei tohe kõnõlda, kuna näil või olla ärätagemise võim ja nä tarvitasõ umma võimu kurjastõ. Tohtri manu õlõs pidänü minemä täpsele tuus kellä-ao, ku õlf kutsutu, sõs õi õlõs õlõn aigu võõridõ inemiisigõ kõnõlda.

tiinidemärgile pühendedüt rahatükki. Võti vasta, selle et kes tuu iks mullõ elotüü iist säänest peris medälit annassi. Kes tuu muu pini handa kergütäs, ku pini esi! Anni esihindäle tuu rahakõsõ avvotasos, selle et löõdse, et õlõ kah midägi väärt. Mis sis, et siistilmast ei võta ma jo midägi ütõn, õnnõ mälestüse jääse must maaha.

ORASSONI RAEL-ADIINA

Väiku kingitus esihindäle

Terve elo õlõ elänü maal, ütõn ja saman kotussõn. Rügäsi tüüd tetä, hoolitsi vanno ja haigidõ vanõmbidõ iist, nii nigu mõisti ja arsti opsi. Kas häste vai halvastõ, kuigimuudu nakkama saimi.

Imä sai üle 80 ja esä üle 90 vanas. Nä es piä tävveste ütõsindä ummi elopäivi lõpuni vasta

pidämä. Umast kotost saadõti nä ka viimätsõ puhkõpaika.

Nüüd püvvä ma esi kuigi vii pääl püssü. Poig rabõlõs tüükotussidõ ja mino vahet.

Seo om põlistalo, suurõ puu, pallo esi tsirkõ, sitika-satika. Elo eläs ümbretsõõri. Liinainemisel ei õlõ säänest ello ja ega nä tahaki-i, ku jo hiirt vai härmävidäjätpelgäse.

Minevä suvõ löõdse järve veerest katsõ kõrda härmävidä-

jide perre. Ku pallo õlf näil tsilfokõisi poigõ sääl võrgust koetuh pesäh! Imä-härm paistu säälsamah valvõn. Tuud õlf nii nädäläpäävä, ja sis õlli perrä õnnõ võrguräbälä tuulõ käeh. Kohe nä kõik lätsi, mis näist sai, pallfokõist suurõs jõudsõ kassu?

Nii om pallõdõ eloliidsiga. Läävä pesäst vällä, müüdä ilma lakja.

Mündiäri pakk Valgõtähe

Latsilõ

Vastus saada **üte nädäli joozul meiliaadrõssi pääle** latsinukk@umaleht.ee vai postiga: **Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.**

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka **postiaadrõs.**

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: ANTSLA, RÄPINÄ, SARU.

Avvohinna saa KULLA KEIU (8) Jüriit.

Täüdä' är ristsõna! Vastussõs saat teedä', mäantsit vilju koristasõ' põllumehe' nurmõ päält.

Parm tsuskas

Nalapidiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

VALLALIIDSIGI KODOAPTIIKE PÄIV

Tossu Tilda pajatus

Ülearvo kipõ sõit

Vinne aol tetti mõnikõrd säändsit päivi, ku inspektri püüdse tii pääl lubatust kipõmbit sõitjit. Päämidse kontrollija õlli ütiskundliku inspektri. Noil käve umavaihõl sotsialistlik võistlus ja tuuperäst nä nuputi, kuis rohkõmb patutsit kinni püüdä. Patudsõ kutsuti perän komisjonni, kon näile trahv määräti.

Tuu miis, kellest taa jutt om, õlf kah patutsidõ hulgan. Lätõ komisjoni ette, kon üteldi, et tä om lubatust kipõmbalõ sõitnu. Miis es vaidlõ vasta, ütelf, et vast veidükese lätõ kah kipõmbalõ, selle et tii lätõ sääl mäest alla. Viil ütelf tä, et nägi külh,

kuis silt är vaihtõdi, tuu kotussõ pääl om kõik aig õlõn lubatu sõita 40 kilomeetrit tunnin, a tuupäiv õlf pantu 30 märk.

Komisjonin õlli iks peris inspektri, mitte ütiskundliku. Üts noist sis küsse tuu jutu pääle, kas miis umma spidomeetrit sis es kae. Miis vasta, et täl ei õlõki spidomeetrit. «A minka sa sis sõidit?» küsse inspektri. «Võrriga,» õlf mehe vastus.

Komisjoni mehe jäivä suuri silmiga kaema, mäenestki karistust es määrä ja käsivä mehel kodo är minnä. Karistusõ saiva hoobis ütiskundliku, kiä õlli sildi vaihtusõga esitegevüst tennü.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Kõnõlõmi latsiga

Ma kuuli raadiost, et pallo kododsõ latsõ mõista-i inämb kõnõlda umma imäkiilt. Tuuperäst, et imä ja esä ei kõnõlõ ei umavaihõl, ei latsiga. Umavaihõl latsõvanõmba kirotasõ nutividinaga.

A latsõ mõista-i lukõ ega kirota. Nä kaesõ ja kullõsõ umast nutividinäst noid puulinglõs-

kiilsit juppõ, midä omma tennü kah säändsõ noorõ, kiä mõista-i õigõhe ütõtegi kiilt.

Ku meil Võromaal haetas vanõmbit ja vanavanõmbit, et nä piässi latsiga inämb võro kiilt kõnõlõma, sõs parhilla tulõ hakõ, et nä ülepää latsiga kõnõlõsi. Pia nakkasõ kuul ja latsiaid tüüle, sõs saava kõik rohkõmb kõnõlda.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 8 €, 12 kuud – 14 €, e-ärvõ püsिमassuleping 1 € kuun.

Telli saa:
tellimine.ee/umaleht,
tel 617 7717.